

PREDAVANJE O SLOVENSKI ODPRAVI NA KANČ V CANKARJEVEM DOMU

NEZNOSNO BREME SMRTI

V srednji dvorani ljubljanskega Cankarjevega doma je bilo lanskega 4. decembra predavanje o slovenski himalajski odpravi »Kanč '91«, na katerem so člani te uspešne odprave, ki še vedno močno odmeva v alpinističnem svetu, predstavili življenje slovenske ekspedicije na tretji najvišji gori na svetu ter dosežene cilje in začrtane smeri slovenskih plezalcev (in še Dalmatinca Stipeta Božića zraven) na tem osem-tisočaku lanskega aprila in maja. Vodja odprave Tone Škarja je imel ob začetku predavanja takle nagovor:

Kako govoriti, kako predstaviti odpravo, ki je bila med vsemi stopetdesetimi – ne alpinisti, odpravami! –, ki so letos plezale v nepalski Himalaji, najbolj uspešna, a tudi ena najbolj tragičnih? Kako uskladiti navidezni nasprotji? Kako dogajanje osmysliti? Zelo lahko je govoriti samo o uspehih, lahko je govoriti tudi samo o nesreči, o obojem skupaj pa je veliko težje. In vendar sta sad istega semena, iste želje, istega hotenja – vmes je le korak, celo zelo majhen korak.

Kangčendzenga – na kratko Kanč – je tretja gora sveta po višini, po obsegu pa celo pogorje s štirimi osem-tisočaki v sredini in nekaj sedem-tisočaki v grebenih, ki se razvejajo na vse štiri strani. Cilji, ki smo si jih zarisali v to veličastno prizorišče, so bili vredni našega alpinizma: vzponi na tri osem-tisočake in prvenstvena smer na južni vrh Kanča, prvi vzpon na vzhodni vrh Džanuja, prvi ženski vzpon na Kanč, Grošljev deveti osem-tisočak. Klasično, torej postopno in s tabori, bi vzpon potekal le na glavni vrh, na vse druge pa alpsko. Naveze in alpinisti naj bi delovali samostojno in odprava je bila predvsem organizacijski in gospodarski okvir, vsaj toliko pa tudi jedro življenja, otok sredi sovražne divjine, oporišče, baza, nekakšen nadomestek doma. Kraj torej, kamor se vedno lahko vrneš.

Vreme nam ni bilo naklonjeno, bilo je celo zelo nevarno, in gora je dajala vtis, da nas ne mara. A ni bilo naperjeno na nas; cikloni so divjali po vsej južni Aziji in pobirali na deset-tisoče življenj. Vendar človek goro poosebi v nasprotnika in tako v sebi vzbudi sile, ki so potrebne za zmago; sile, ki so ga že v davni naredile človeka, a so v lagodju civilizacije navadno prikrite. Gora zbudi željo po boju in bili smo »bratje v orožju«.

Težave gore, njeno razsežnost, višino, je mogoče predvideti, vsaj približno, vreme pa že manj. V bistvu človek sebe tudi pozna, vsaj razumski del in telesne sposobnosti. Tista prava njegova narava, skrita v duši in v genih, pa je tudi njemu

Ena izmed smeri odprave – vzhodna stena Džanuja

samemu uganka. Pokaže se šele v skrajnostih, ne odzove se vedno enako. V boju z goro, ki sega že zunaj zemeljskega, je odločilna. In še vrsta neznank je zraven, ki jim popreproščeno rečemo sreča. Vsaj kanček te je treba imeti. Človek teži k popolnosti, a ni popoln, je odgovoren, a ne zmore nenehno misliti na posledice svojega ravnanja.

Ob tragediji, ko se Mariča in Jože nista več mogla vrniti, je vse to besedovanje prazno. »Pri tolikih alpinistih in toliko težkih ciljih je veliko možnosti nesreče,« je rekel zdravnik Damijan. »Pripravljen sem in ne bom jokal.« Pa je. »Kako neznosno breme sta nam naložila,« je napisal Marko. »Moja duša je žalostna do smrti,« je edini stavek neke strani mojega dnevnika. Takrat, ob smrti, ni uspeh nič vreden. Le čemu tista črta na fotografiji gore?

Od takrat je minilo le pol leta, a to poletje se je nam vsem zgodilo že toliko, da sta odprava Kanč in nesrečni 3. maj že skoraj kot »bilo je nekoč«. Tragedija se je umaknila tja, kjer vse žalosti še dolgo žive, k domačim, k družinam; nam je ostal blag spomin na dva dobra človeka, postala sta zaklad srca. Na srečo teče življenje svojo pot neusmiljeno naprej. Pred desetimi dnevi so Andrejev in Markov vzpon s te odprave razglasili za največje dejanje svetovnega alpinizma v letu 91, naslednje leto ga bodo drugi poskušali preseči in pri tem z najboljšimi nameni in skoraj polno odgovornostjo tvegali zelo veliko. Morda to ni pravično, je pa elementarno človeško.